

Fonteinkerk, 31 december 2022
Lezing: Deuteronomium 34 : 1-12

Zingen: Blijf bij ons (Liedboek 2013, Gezang 240 : 1, 2, 4, 6)

Votum en groet

Gebed

Lezing: Deuteronomium 34 : 1-12

Zingen: Psalm 90 : 1, 6, 8

Overdenking

Muzikaal intermezzo

Gebed

Zingen: 'k Wil U, o God (Liedboek 2013, Gezang 245)

Zegen

Overdenking

Probeer je de teleurstelling van Mozes eens in te denken! Hij zit daar helemaal alleen, als oude man, boven op die berg. Hij weet dat zijn leven voorbij is. Vlak daarvóór ziet hij het Beloofde Land in een flits aan zich voorbij trekken. Dat land was een leven lang zijn droom; het ideaal waarvoor hij al zijn levensdagen gewerkt, gevochten en gebeden heeft. Een onbereikt en onbereikbaar ideaal, want hij mag het land niet binnen.

De situatie van Mozes zou symbool kunnen staan voor een weemoedige oudejaarsavond. We sluiten een jaar af en we kijken terug. En wat zien we dan? We zien mooie momenten, maar we zien ook de gemiste kansen, de teleurstellingen en de mislukkingen. Je diepste verlangens, je idealen, de goede voornemens waarmee je het jaar begon, - wat is ervan terecht gekomen? Ik verlangde ernaar om samen met mijn man oud te worden, maar er is een lege plek. Ik had grote dromen voor mijn kinderen; de een na de ander kiest een richting die niet de mijne is. Ik verlangde naar meer rust in mijn leven, maar ik hol maar door, ik kan niet stoppen. Ik hoopte op een betere wereld om in te wonen, maar de wereldvrede lijkt verder weg dan ooit, en de opwarming van de aarde lijkt niet meer te stoppen.

Niet de tijd gaat voorbij; IK ga voorbij, en ik kan de dingen en de mensen niet vasthouden. De dichter Wim Ramaker benoemde het een keer in een heel kort gedicht:

De tijd,

zei mijn moeder,

loopt tussen je vingers door.

Sindsdien beven mijn handen.

Maar ook mijn idealen glipten zomaar door mijn vingers heen. Diep in je hart weet je wat het is: hopen op een nieuwe wereld, verlangen naar het verloren Paradijs. Zal het er ooit van komen? Zal het nieuwe jaar beter zijn? We lijken van crisis naar crisis te wankelen...

Het sterven van Mozes is het verhaal van zijn leven: een leven vol vervlogen idealen. Hij werd geboren in een klein Joods gezinnetje. Vader en moeder hadden idealen voor dit kind: "Laten we hem verbergen voor de Farao; hij moet blijven leven!" Na drie maanden kon het niet langer; ze moesten het loslaten. Moeder Jochebed bouwde een kistje en legde haar kind daarin. Ze liet het wegdrijven op de golven van de Nijl, de doodsrivier. En daarmee liet zij ook haar dromen en idealen wegdrijven.

Maar een dochter van Farao ziet het kistje! Ze neemt het kind mee naar huis en adopteert het. Nieuwe kansen voor Mozes! Misschien kan hij zelfs Farao worden, wie weet! Maar Mozes,

volwassen geworden, zit vast aan zijn Joodse afkomst. Hij neemt het op voor de slaven van zijn eigen volk en doodt een Egyptenaar. “Ik zal mijn volk verlossen!” Maar de Joden willen hem niet en de Egyptenaren moeten hem niet. Hij vlucht de woestijn in. Als herder loopt hij veertig jaar achter schapen en geiten aan. Wat is er in die lange jaren gebeurd met z’n idealen, zijn dromen? Zijn ze niet opgedroogd in de verzengende hitte van de zon en de sleur? Dan roept God hem vanuit een brandende braamstruik. “Jij zult mijn volk van het slavenjuk in Egypte bevrijden, en leiden naar het Beloofde Land!” “Ik?” zegt Mozes, “Kom nou, ik denk er niet aan. Dat kan ik niet!” Wat een moeite moet God doen om het vuur van zijn dromen weer aan te wakkeren. “Ik ben met je. Ik zal je helpen. Wees niet bang!” En wonder boven wonder: zo gebeurt het! Mozes leidt het volk uit Egypte, ze zijn vrij! Komen dromen en idealen dan tòch uit?

Maar anderhalf jaar later staan ze voor de grens van het Beloofde Land. Twaalf mannen gaan Kanaän verspieden. Je denkt: “Die komen enthousiast terug. Ze hebben het verloren Paradijs hervonden. Dromen komen uit!” Maar wat zeggen ze? “Dit lukt ons nooit! De inwoners van dit land zijn veel te sterk! Kom op, we gaan terug naar Egypte!” En dan moet het volk terug de woestijn in. God zegt: “Niet één van jullie generatie komt het Beloofde Land binnen!” En Mozes, boos op dit bange en altijd mopperende volk, schiet een keer uit zijn slof. Woest slaat hij op een rots om daaruit water te laten vloeien. “Ook jij, Mozes, omdat je zó gehandeld hebt, zal niet het Beloofde Land binnen gaan! Nooit!” Vóór de bevrijding: veertig jaar met een mekkerende kudde. Ná de bevrijding: veertig jaar met een mekkerend volk. Komt het goed? Dromen en idealen: ze gaan in rook op, één voor één. Natuurlijk, je hebt grote dingen gedaan, Mozes. Maar het is niet af! Het uiteindelijke doel heb je niet gehaald. Je sluit je leven af terwijl het nog niet af is!

Dat gevoel van weemoed op een oudejaarsavond: “Ik sluit een jaar af, terwijl ik nog niet klaar ben. Het is nog niet af!” En het nieuwe jaar dan? En het daarop volgende? Is het ooit af? Mozes gaat de berg op, voor het laatst. Teleurgesteld? Gebukt onder een zwaar schuldgevoel? Verbitterd? “Mijn ideaal, het Beloofde Land, zo dichtbij en nog altijd zó ver weg...” Maar dan lezen we: “Honderdtwintig jaar oud was Mozes toen hij stierf. Tot het laatst toe waren zijn krachten niet afgenomen en zijn ogen niet verzwakt.” Mozes sterft niet als een uitgeblust, gedesillusioneerd mens, maar als een man vol veerkracht, energie en leven. Als een fiere, sterke man sluit hij waardig en trots zijn ogen. Hoe kan dat?

Het moet iets te maken hebben met overgave. Sterven betekent: je overgeven aan de open armen van die God die je Vriend wil zijn. Daaraan is vast en zeker de nodige worsteling vooraf gegaan: “Heer, laat me toch dat Beloofde Land binnengaan!” Mozes was géén man die zich zomaar neerlegde bij de beslissingen van God; dat was bij zijn roeping al duidelijk. Hij had een leven lang moeten leren om zich over te geven aan de bedoelingen van God. Mozes ging altijd weer met God in discussie, - discussie die hij soms nog wist te winnen ook! En nu hier op die berg: de laatste overgave. Alleen in overgave is rust te vinden, aanvaarding van een leven dat nog niet af is. “Heer, U moet maar afmaken wat U begonnen bent. Ik kan het niet!” Het verhaal vertelt hoe God de geschiedenis afrondt en voortzet. Allereerst wordt beschreven hoe God zijn vriend vol eerbied en liefde Zelf begraaft: “En de Heer begroef hem in de vallei in Moab, tegenover Bet-Peor. Tot op de dag van vandaag weet niemand waar zijn graf is.” God is veel méér dan de harde God die Mozes het Beloofde Land niet in liet gaan. God buigt zich voorover als een moeder die haar kind voorzichtig toedekt, en zegt: “Ga maar slapen, het is goed geweest.” De liefdevolle band tussen God en Mozes wordt even later nog benadrukt: “Nooit meer heeft Israël een profeet gekend als Mozes, met wie de Heer zó vertrouwelijk omging.” God rondt de geschiedenis van Mozes zorgzaam en zorgvuldig af.

En gaat daarna met de geschiedenis verder. Jozua treedt aan: Jozua die het volk naar het Beloofde Land gaat brengen "... omdat hij vervuld was met de geest van wijsheid, sinds Mozes hem de handen had opgelegd." Jozua gaat door waar Mozes moet stoppen. Het leven gaat verder! Zoals het leven ook na een oudejaarsavond verder gaat in een nieuw jaar. Dat is pijnlijk: het lijkt net of het oude er niet meer toe doet. Alsof Mozes vervangbaar is! Als zelfs Mozes gemist kan worden... Maar is dat ook niet een hele troost? Het leven gaat door! Ook de dromen en idealen gaan door. En natuurlijk doet Mozes er toe, blijft het oude een rol spelen! Zonder het oude zou het nieuwe immers niet mogelijk zijn.

Na Mozes speelt Jozua zijn rol in de geschiedenis. Eeuwen daarna ontvangt de wereld die andere Jozua: Jezus van Nazareth. Ook Jezus kreeg met vervlogen idealen te maken. Hij wilde de wereld veranderen, er een plek vol liefde van maken, maar stierf aan een kruis. Maar drie dagen later staat het graf open, het is leeg! Hij is opgestaan, Hij leeft! Omdat God zijn dromen nooit opgeeft...

Ook vanavond, aan het slot van het oude jaar, mogen we ons ervan bewust zijn dat God dóórgaat met zijn idealen. Ik hoop dat dat voor ons allemaal een troost mag zijn, en een bemoediging om verder te gaan, mèt onze kapotte dromen, onvervulde idealen, het onvervulde verlangen naar die volmaakte wereld, om verder te gaan mèt ons zieke lichaam, die lege plek met zoveel verdriet, je grote zorgen om de toekomst van de wereld... Deze God rondt met ons het oude jaar af, en gaat samen met ons het nieuwe jaar in.

Het heeft iets met overgave te maken: overgave aan een liefdevolle macht die met ons de geschiedenis ingaat, en die na ons de geschiedenis voortzet. Psalm 90 geeft woorden aan deze overgave. Volgens de traditie is het een gedicht van Mozes zelf. Mozes benoemt de eeuwigheid van God: dat is ons houvast, want wij mensen zijn maar tijdelijk. Aan de eeuwigheid van God mogen wij ons overgeven. En toch is Mozes, heel menselijk, ook bezorgd: voegt ons leven dan wel iets toe? Het zal toch niet allemaal zinloos zijn geweest?

Menno van der Beek gaf er de volgende vertaling aan:

*U bent ons vaste punt in de geschiedenis
want U bent eeuwig, nog van voor de wereld draaide
terwijl wij mensen zijn, die weinig tijd krijgen.*

*Voor U is duizend jaar niet lang, een dag van niets
vergeten en voorbijgegaan, of weggemaaid
als gras, een korte droom. Wij zijn zomaar voorbij,*

*één lange zucht. En in uw licht zijn wij heel klein,
zeventig, tachtig jaar, en dan moet het genoeg zijn.*

*Want God, wie weet hoe kwaad U zijn kunt, en hoe lang
wij nog te gaan hebben. Hoe lang moeten wij bang zijn?*

*Kom morgenochtend met uw vriendschap, maak ons blij,
beloof, dat alles wat wij mee hebben gemaakt*

niet straks verloren gaat.